

Motion till riksdagen 2023/24:2888

av **Leila Ali Elmi m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2023/24:128 En arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förslaget om brantare nedtrappning än i dag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förslag till olika ersättningsperioder i arbetslöshetsförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersättningsperioden för arbetslösa med arbetslöshetsersättning även i fortsättningen bör vara 300 dagar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om 20 år som nedre åldersgräns och om att den övre åldersgränsen bör följa rätten att kvarstå i anställning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bibehålla förlängning av arbetslöshetsersättning för föräldrar med barn och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stipendier för konstnärliga utövare ska räknas som överhoppningsbar tid och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det tillfälliga undantag som gjordes under pandemin kopplat till vilandeförklaring av företag bör permanentas och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverket ska innefatta möjlighet att utföra enstaka uppdrag under ett tillfälligt uppehåll i verksamheten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverket ska innefatta möjlighet att utföra vissa åtgärder under avveckling av verksamheten och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etableringsersättning även i fortsättningen ska kunna utgöra överhoppningsbar tid och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om medföljande till biståndsarbetare och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över frågan om arbetslöshetsförsäkring efter studier och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om ett sammanslaget trygghetssystem och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp förändringarna som görs utifrån jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp förändringarna som görs och hur de slår för personer med funktionsnedsättning och personer med sjukersättning på deltid och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det har länge funnits en hel del problem med arbetslöshetsförsäkringen, och den har i alltför liten grad varit anpassad till den reella situation som många människor har på arbetsmarknaden. Därför är det bra att förslag till en förändrad arbetslöshetsförsäkring nu läggs. Fler kommer att omfattas än i dag, och försäkringen kommer att baseras på inkomster i stället för arbetad tid. Det välkomnar vi. Förarbetet till propositionen inleddes under förra mandatperioden, när Miljöpartiet ingick i regeringen, då som en del i det så kallade januariavtalet. I februari 2018 fick en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till en ny effektivare arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster. I uppdraget ingick att lämna förslag till en ny lag och förordning om arbetslöshetsförsäkring. Därefter har utredningen även fått tilläggsuppdrag.

Flera av de förslag som nu läggs fram ser vi som rimliga. Miljöpartiet anser dock att ersättningsperioden fortsatt bör vara 300 dagar och att den avtrappning som föreslås är för brant och riskerar att slå hårt mot människor som redan befinner sig i en, eller på gränsen till en, utsatt situation.

Regelverket är komplext och innehåller mycket detaljer. Nivåerna kommer att fastställas i en kommande förordning. På sikt vill Miljöpartiet dock se ett helt annat system där arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring slås ihop till ett och samma trygghetssystem. I dagsläget är det många människor som faller mellan stolarna, bl.a. beroende på om en människa anses ha arbetsförmåga eller inte eller i vilken grad. Mycket resurser går till administrativt utredande som inte hjälper individen att förändra sin situation.

Regeringen är dessutom på gång att införa försämringar i sjukförsäkringen trots att den i hög grad behöver förbättras. Trygghetssystemen behöver ses som en helhet, fungera och ge verkligt stöd till de som behöver komma vidare ur sin situation till självförsörjning.

Vi är positiva till att övergå till en inkomstbaserad arbetslöshetsförsäkring men ser också en hel del problematiska förslag i propositionen.

Nej till brantare nedtrappning

I dagsläget finns en viss nedtrappning av arbetslöshetsförsäkringen efter en tid. Efter 300 dagar sänks ersättningen med 10 %, och det högsta dagpenningbeloppet sänks efter 100 ersättningsdagar.

Regeringen föreslår nu att nedtrappningen i arbetslöshetsförsäkringen ska bli betydligt brantare än vad den är i dag. Den ska trappas ned med 10 procentenheter efter 100 ersättningsdagar i ersättningsperioden och med ytterligare 5 % efter 200 ersättningsdagar. Vi motsätter oss detta. Regeringen hävdar återkommande att det är incitament som behövs för att människor ska komma i arbete och menar lika återkommande att en minskad inkomst alltså är ett sådant nödvändigt incitament. Tilltron till människor och deras egna drivkrafter är låg.

En lång rad fackföreningar protesterar mot detta synsätt och poängterar risken för ekonomiska försämringar. Vi håller i hög grad med. Vilka konkreta nivåer avtrappningen innebär beror naturligtvis på vilken ersättningsnivå man inledningsvis får, men för en person som har gått in på låga nivåer och redan har en tuff situation blir sänkningen märkbar. Då hjälper det knappast att taket i ersättningen höjs eftersom många människor med lägre inkomster aldrig kommer att nå upp till det.

Bland andra lyfter SKR och Akademikerförbundet SSR risken för att människor blir hänvisade till försörjningsstöd för att klara sin försörjning. På det sättet blir det kommunerna som får ta vid på grund av ett otillräckligt statligt stöd.

När det gäller risken för att människor blir hänvisade till försörjningsstöd ska man även komma ihåg att det ena stödet inte ersätter det andra. För att få försörjningsstöd behöver en person först göra sig av med eventuella tillgångar, inklusive t.ex. en bostadsrätt, och hela hushållets inkomster och tillgångar räknas in.

Nej till förkortning av ersättningsperiodens längd

Regeringen inför en trappstege där ersättningsperioden ska förkortas beroende på hur lång tid man uppfyllt inkomstvillkoret. Miljöpartiet tycker att det är fel väg att gå och anser att samma ersättningsperiod ska gälla för alla och fortsätta att vara 300 dagar. Tillsammans med rätt kompetens-, utbildnings- och stödinsatser kan tiden i arbetslöshet kortas väsentligt. Men vi anser inte att skyddet ska begränsas redan från början.

Ändra de åldersgränser som föreslås

Enligt förslaget ska en sökande ha fyllt 20 år för att kunna få ersättning, och den övre åldersgränsen är 66 år. Vi tycker i likhet med många remissinstanser att detta är en felbedömning. I dagsläget finns det ingen sagd gräns för den som har inkomstrelaterad a-kassa, medan den som får grundersättning kan få det från 20 år.

Kritik mot den nedre föreslagna åldersgränsen har lyfts av LO, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Sveriges a-kassor och TCO. Vi instämmer och tycker att det är rimligt att ta bort denna åldersgräns. Det skulle uppfattas som väldigt märkligt att unga människor som börjat jobba men som blir arbetslösa inte har samma rätt som sina äldre kollegor. Det skulle med rätta uppfattas som åldersdiskriminering.

Den övre åldersgränsen anser vi inte ska gå vid 66 år, eftersom arbetslivet inte behöver ta slut just vid 66. Betydligt rimligare är att åldersgränsen följer rätten att kvarstå i

anställning, vilket t.ex. föreslås av Saco, Sveriges universitetslärare och forskare och Pensionsmyndigheten. Vi vet dessutom att det finns åldersdiskriminering på arbetsmarknaden och att Sverige ligger högt här. Personer som har en lång arbetslivserfarenhet har mycket att bidra med högre upp i åren, och Miljöpartiet vill att yrkeslivet ska kunna fortsätta längre för de som vill.

Att ha åldersgränser som inte är befogade blir åldersdiskriminering.

Förlängning för föräldrar till barn under 18 år

Enligt dagens regler har föräldrar till barn under 18 år rätt till en förlängd ersättningsperiod med 150 dagar. Detta föreslår regeringen ska tas bort. Några remissinstanser, bl.a. Socialstyrelsen, anser att det närmare bör analyseras vad detta innebär ur ett barnperspektiv. Akademikerförbundet SSR säger nej till att ta bort detta, och det är knappast svårt att förstå att ett förbund som organiserar socialarbetare ser att detta är viktigt. Att ha tillgång till fler dagar betyder inte att man måste använda sig av dem; självklart är föräldrar arbetsökande under samma premisser som alla andra. Men det ger ett extra skydd som kan öka tryggheten för både föräldrar och barn. För den som är arbetslös en längre tid är situationen ofta väldigt pressad. Att ha ytterligare tid innan a-kassedagarna "tar slut" innebär i sig i vart fall en mindre oro.

Tid med konstnärstipendier måste anses som överhoppningsbar tid

När den så kallade ramtiden ska fastställas finns det situationer som anses vara överhoppningsbara. En uppräkningslista av dessa situationer görs på sidan 166 i propositionen.

Det handlar om månader som undantas från att sökanden ska ha haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete per månad som krävs för att uppfylla ett inkomstvillkor.

Konstnärsnämnden, TCO, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd och Fackförbundet Scen & Film anser att även perioder med statliga stipendier ska kunna räknas som överhoppningsbar tid. Vi kan inte se att regeringen bemött denna frågeställning.

För att fånga in de konstnärliga yrkenas villkor är det angeläget att tid med konstnärstipendier även anses som överhoppningsbar tid. Konstnärers villkor är speciella, och ofta är de ekonomiska villkoren tuffa. Att vara tveksam till att våga söka stipendium som ger möjlighet att arbeta friare under en viss tid skulle vara illa för konstnärliga yrken. Frågan om kopplingen till socialförsäkringssystemet vad gäller stipendier är också något som måste förbättras framöver. Behovet av förändring av regelverk när det gäller längre stipendier lyftes i den statliga utredningen SOU 2018:23. Det finns också ett fördjupat resonemang om stipendier i SOU 2023:30. Vi anser att tid med stipendier för konstnärliga utövare ska räknas som överhoppningsbar tid.

Att inte behöva ge upp företag i onödan

Under covidpandemin infördes en tillfällig bestämmelse i förordningen om arbetslöshetsförsäkring som möjliggjorde för företagare som vilandeförklarade sina företag att vidta vissa begränsade marknadsföringsåtgärder i näringsverksamheten och ändå anses vara arbetslösa och inte förlora rätten till a-kassa.

Bestämmelsen upphörde att gälla den 31 december 2023. Klys, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, även #Uppropförenskildafirmor och Fackförbundet Scen och film anser att detta bör permanentas. De anser även att det bör vara tillåtet att utföra enstaka uppdrag under ett tillfälligt uppehåll i en näringsverksamhet. Vi instämmer i detta. Att helt tvingas stänga dörren till verksamhet som kan leda till ytterligare arbete är inte klok politik; det är det tvärtom om en dörr kan hållas på glänt.

Det tillfälliga undantag som gjordes under pandemin bör permanentas. Vi anser också att det ska vara möjligt att utföra enstaka uppdrag under ett tillfälligt uppehåll i verksamheten, liksom möjlighet till åtgärder under avveckling, något som också lyfts av flera remissinstanser.

Tid med etableringsersättning måste även fortsatt kunna utgöra överhoppningsbar tid

Bland de olika situationer som hittills betraktas som överhoppningsbar tid finns etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Det är anmärkningsvärt att regeringen nu väljer att ta bort dessa. Visserligen resonerar man att det är osannolikt att ett inkomstvillkor ska kunna ha uppfyllts före eller under tiden med etableringsinsatser. Det är dock långt ifrån omöjligt, och därför bör det finnas kvar. Arbetslöshetsersättningen är ett viktigt skydd, och vi har svårt att förstå varför denna grupp skulle uteslutas, även om det inte rör många. Vi anser därför att tid med etableringsersättning även fortsatt ska kunna utgöra överhoppningsbar tid.

Biståndsarbetare och medföljande

Bland de situationer som kan klassas som s.k. överhoppningsbar tid vid fastställande av ramtiden finns situationen när en person haft biståndsarbete utomlands som Sida eller någon annan statlig myndighet har stått för lönekostnaden för. Det har hittills även gällt medföljande, vilket regeringen föreslår nu ska ändras. Regeringen menar att en begränsning bör införas på 10 år, vilket skulle motsvara två perioder som följer på varandra eftersom perioder vid förordnanden brukar vara fem år. Sida och Sveriges universitetslärare och forskare lyfter att tiden för medföljare fortsatt bör vara obegränsad. Det är onödigt att införa en begränsning som kan försvåra möjligheten att rekrytera personer till viktiga uppdrag och tjänster, och därför anser vi att den bör tas bort.

Se över arbetslöshetsförsäkringen kopplad till studier

Att studera heltid är överhoppningsbar tid, men däremot finns det inget studerandevillkor. Kopplingen mellan arbetslöshetsförsäkringen och studier lyfts av TCO, LO och Sveriges förenade studentkårer som anser att regelverket behöver ändras. Vi håller med. Studier bör på lämpligt sätt också ligga till grund för arbetslöshetsersättning. Den som är ny på arbetsmarknaden efter studier har ett tydligt behov av skyddsnet. Det fanns ett studerandevillkor i Sverige fram till 2007. Regeringen anser att frågan ligger utanför denna produkt. Vi anser dock att regeringen bör se över även denna fråga framöver.

Miljöpartiet vill se ett sammanslaget system vid arbetslöshet och sjukdom

Miljöpartiet vill på sikt reformera dagens trygghetssystem genom att slå samman arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen till en gemensam trygghetsförsäkring, s.k. arbetslivstrygghet. Försäkringen ska skötas av en och samma myndighet. Vi anser att vinsterna med ett sammanslaget system är stora. Människor ska inte bollas mellan myndigheter när de behöver samhällets stöd. Vi menar att en samlad försäkring skulle stärka människors trygghet och tilltro till systemet. Med en sådan lösning skulle människor inte riskera att hamna mellan stolarna. Det skulle också leda till minskad administration, skapa mer samverkan och ge den enskilde möjlighet att få mer individanpassat stöd.

Miljöpartiet anser att en sådan utredning behöver tillsättas.

Det system med en ny arbetslöshetsförsäkring som regeringen inför inom arbetslöshetsförsäkringen är en förbättring på flera sätt, men det täcker inte upp på alla fronter. Samtidigt aviserar regeringen att man vill ta steg tillbaka när det gäller sjukförsäkringen. Detta oroar givetvis många människor.

Många befinner sig också i en limbosituation när Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan gör olika bedömningar av människors arbetsförmåga. Detta gör att de inte får tillgång till rätt insatser och ibland står helt utan stöd. Vi hoppas att fler kan se vinsten med ett sammanhållet system, både för individer och för samhället.

Följ upp de förändringar som görs

Det finns en risk att den nya arbetslöshetsförsäkringen i sin helhet kommer att vara bättre för män än för kvinnor och därmed ha ett dåligt jämställdhetsperspektiv. Vi anser därför att lagen bör följas upp ur jämställdhetsperspektiv, och det är angeläget att analysera vilka förändringar som behöver göras för att utjämna skillnaderna.

Vi anser också att den nya lagen behöver utvärderas angående hur den slår för personer med funktionsnedsättning, och de som är deltidssjukskrivna t.ex. med sjukersättning, i kombination med andra insatser som görs för de som är i den situationen. Personer med funktionsnedsättning har i lägre utsträckning än andra arbete. Det handlar om diskriminering, nedmonterade stödfunktioner på Arbetsförmedlingen och dåligt fungerande stöd för hjälpmedel. Frustrationen i funktionsrättsrörelsen är stor över att många inte har möjlighet att arbeta utifrån den arbetsförmåga de har. Det ser vi som ett viktigt utvecklingsområde¹.

Vi anser sammanfattningsvis att regeringen bör återkomma med förslag och åtgärder i enlighet med vad vi anför ovan.

Leila Ali Elmi (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

¹ En del förslag till förbättringar för personer med funktionsnedsättning kopplade till arbete lyfter vi i kommittémotion 2022/23:2264 Samma rätt till arbete för personer med funktionsnedsättning av Ulrika Westerlund m.fl. (MP).

